

SUKCESJA W FIRMIE TRANSPORTOWEJ

Jak przetrwać po śmierci właściciela?

W przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, śmierć przedsiębiorcy stanowi dość dużą przeszkodę dla zachowania ciągłości prowadzonej działalności. Szczególnie, gdy dotyczy to działalności regulowanej, której prowadzenie wymaga spełnienia szeregu obowiązków, często określonych wieloma przepisami. Tak jest w przypadku przedsiębiorstwa transportowego.

Szacuje się, że w Polsce jest zarejestrowanych ok. 125 tys. firm transportowych wykonujących przewozy drogowe towarów. Około 38 tys. firm posiada licencję uprawniającą do wykonywania przewozów międzynarodowych, z czego ok. 27 tys. (76%) to firmy stanowiące jednoosobowe działalności gospodarcze. Z całej liczby 38 tys. firm, ok. 63% to firmy posiadające nie więcej niż cztery pojazdy, a ok. 25% to firmy dysponujące jednym pojazdem. Są to w przeważającej części małe firmy zatrudniające nie więcej niż 9 pracowników.

Gdyby przyjąć, że w całym rynku przewozów drogowych udział jednoosobowych firm transportowych stanowi 76%, liczbę tego typu firm można oszacować na ok. 95 tys. Niestety trudno jest oszacować, jaka liczba jednoosobowych przewoźników wykonuje przewozy busami do 3,5 tony, samochodami ciężarowymi i dużymi zestawami transportowymi. Trudno jest również oszacować wysokość obrotów osiąganych przez poszczególne grupy przewoźników jednoosobowych.

Działalność gospodarcza to zorganizowana działalność zarobkowa wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Założenie jednoosobowej działalności gospodarczej nie następuje wielu trudności – wystarczy ją zarejestrować w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). Działalność transportowa jest działalnością regulowaną, co oznacza, że jej wykonywanie wymaga spełnienia warunków określonych stosownymi przepisami.

Rozpoczynamy działalność transportową

Przepisy wymagają od kandydata na przewoźnika potwierdzenia dobrej reputacji. W praktyce polega to na wykazaniu niekaralności za przestępstwa określone w art. 5 ust. 2) ustawy o transporcie drogowym. Oprócz tego przedsiębiorca musi posiadać stałą i rzeczywistą siedzibę, bazę eksploatacyjną odpowiadającą wymogom art. 4 pkt 21a) ustawy o transporcie drogowym oraz ustanowić osobę zarządzającą przedsiębiorstwem transportowym.

Powyższe wymogi są raczej proste do spełnienia. Aby jednak rozpocząć działalność transportową, wymagane jest spełnienie szeregu wymogów prawnych, które wiążą się z kosztami i wydłużają termin rozpoczęcia działalności. Przepisy wymagają m. in.:

- Posiadania przez osobę zarządzającą transportem certyfikatu kompetencji zawodowych – wymaga odbycia co najmniej tygodniowego odpłatnego kursu i złożenie egzaminu,
- Dysponowania co najmniej jednym środkiem transportu – własnym lub będącym w dyspozycji przewoźnika (na podstawie umowy leasingu, umowy dzierżawy itp.),
- Uzyskania zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego – wymaga wniesienia opłaty (1.000 zł + 100 zł za każdy zgłoszony pojazd) i oczekiwania do 2 miesięcy.
- Uzyskania licencji wspólnotowej (w przypadku wykonywania przewozów międzynarodowych) – wymaga posiadania zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego, wniesienia opłaty (4.000 zł + 440 zł za każdy wypis z licencji, przy ważności licencji do 5 lat i 8.000 zł + 880 zł za każdy wypis z licencji, przy ważności licencji do 10 lat) i oczekiwania do 2 miesięcy.

Uzyskanie zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego i licencji wspólnotowej wymaga również złożenia stosownych oświadczeń i zaświadczeń. Oczywiście należy spełnić jeszcze kilka obowiązków, jak np. dotyczących bazy transportowej i udokumentowania zdolności finansowej, ale te nie obciążają szczególnie przewoźnika.

Śmierć przewoźnika. Co dalej?

Z wielu publikacji internetowych oraz z biuletynów informacji publicznej (BIP) niektórych starostw wynika, że zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika i licencja wspólnotowa wygasają w przypadku śmierci przedsiębiorcy.

Czy tak jest na prawdę?

Zgodnie z art. 24 ust. 3 ustawy o transporcie drogowym, zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika wygasa w przypadkach określonych w art. 16 ust. 1 ustawy. Przepis art. 16 ust. 1 nie przewiduje jednak możliwości wygaśnięcia zezwolenia w przypadku śmierci przedsiębiorcy. Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy o transporcie drogowym, licencja wygasa w razie śmierci posiadacza licencji, o której mowa w art. 5b ust. 1 pkt 3. Przepis wskazuje jednak, że chodzi wyłącznie o licencję na wykonywanie krajowego transportu drogowego w zakresie przewozu osób ... taksówką.

Z przepisów ustawy o transporcie drogowym wynika, że w przypadku śmierci przewoźnika NIE WYGASAJĄ posiadane przez niego zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika i licencja wspólnotowa.

Co zatem z zezwoleniem i licencją?

Ustawa o transporcie drogowym przewiduje możliwość wykonywania przez inną osobę fizyczną uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego. Przedsiębiorstwo zmarłego przewoźnika stanowi masę spadkową, zatem takimi osobami są najczęściej jego spadkobiercy.

Możliwość przejęcia firmy przez spadkobierców

Zasady przejmowania firm transportowych po śmierci właściciela określa ustawa o transporcie drogowym. Zgodnie z art. 16 ust. 5 ustawy:

„W razie śmierci osoby fizycznej posiadającej zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego lub licencję, organ, który ich udzielił, na wniosek osoby, która złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku, złożony w terminie sześciu miesięcy od dnia śmierci osoby fizycznej posiadającej zezwolenie na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego lub licencję, wyraża zgodę, w drodze decyzji administracyjnej, na wykonywanie uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji przez okres nie dłuższy niż 18 miesięcy od daty śmierci posiadacza zezwolenia lub licencji.”

Jak wynika z przepisu, ustawodawca dał spadkobiercom możliwość wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia i licencji posiadanych przez zmarłego przedsiębiorcę. Spadkobierca, który nie został powołany na zarządcę sukcesyjnego i zamierza wykonywać uprawnienia zmarłego wynikające z zezwolenia i licencji, musi jednak spełnić kilka ważnych obowiązków. **Musi m. in.:**

- uzyskać sądowe postanowienie stwierdzające nabycie spadku lub notarialne poświadczenia dziedziczenia,
- złożyć wniosek o możliwość wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego przedsiębiorcy, w terminie 6 miesięcy od jego śmierci,
- Dołączyć do wniosku dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, o których mówią odrębne przepisy,
- uzyskać decyzję potwierdzającą możliwość wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji.

Owe „odrębne przepisy” nakazują dołączenie do wniosku następujących dokumentów:

- oświadczenia osoby zarządzającej transportem,
- kopii certyfikatu kompetencji zawodowych,
- oświadczenia dotyczącego bazy eksploatacyjnej,

- potwierdzenia posiadania odpowiedniej zdolności finansowej (zgodnie z art. 7 rozporządzenia (WE) nr 1071/2009),
- zaświadczenia o niekaralności osoby zarządzającej transportem,
- wykazu pojazdów.

O ile spełnienie większości obowiązków nie nastęrcza większych trudności, gdy jest kilku spadkobierców mieszkających w różnych rejonach świata, kłopotliwe bywa uzyskanie sądowego postanowienia stwierdzającego nabycie spadku. Alternatywą jest uzyskanie notarialnego poświadczenia dziedziczenia, co wydaje się dużo prostsze i mniej czasochłonne od opcji sądowej. Kłopotliwe jest również uzyskanie certyfikatu kompetencji zawodowej, gdyż wiąże się to z odbyciem odpłatnego szkolenia i złożenia egzaminu, co może przerosnąć możliwości spadkobiercy, który nie był związany z firmą zmarłego. Spadkobierca może oczywiście zatrudnić osobę posiadającą certyfikat i ustanowić ją zarządzającym transportem lub zawrzeć umowę użyczenia z osobą posiadającą certyfikat kompetencji zawodowych, jednakże wiąże się to z dodatkowymi kosztami.

Warto również wspomnieć, że w przypadku gdy spadkobierca zamierza wykonywać uprawnienia zmarłego wynikające z zezwolenia i licencji, musi złożyć wniosek do organu, który wydał zezwolenie i licencję, nie później, niż **w terminie 6 miesięcy od śmierci przedsiębiorcy**.

Niezłożenie wniosku w wymaganym terminie wiąże się z wygaśnięciem uprawnień zmarłego do wykonywania działalności transportowej.

Jeżeli wszystkie warunki są spełnione, organ może wyrazić zgodę na wykonywanie uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego, jednak przez okres nie dłuższy niż ... **18 miesięcy od daty śmierci posiadacza zezwolenia lub licencji**.

Zgodnie z art. 16 ust. 6 ustawy o transporcie drogowym, przeniesienie uprawnień na spadkobiercę na podstawie art. 16 ust. 5 ustawy, nie jest możliwe, **gdy ustanowiono zarząd sukcesyjny**. W przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego, stosuje się przepisy art. 37 ust. 1 pkt 1 oraz art. 38-41 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw.

Sukcesja. Jak skutecznie zachować ciągłość działalności transportowej?

Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego jest korzystne dla zachowania ciągłości działalności transportowej. Art. 59 ust. 1 pkt 7 ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, daje bowiem możliwość wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego przez okres 2 lat od daty jego śmierci (w przypadku dziedziczenia ustawowego, termin ten wynosi 18 miesięcy). Z ważnych powodów sąd może przedłużyć ten okres maksymalnie do 5 lat (art. 60 ust. 1 ustawy). Należy jednak mieć na uwadze, że w przypadku zaistnienia przesłanek określonych w art. 59 ust. 1 ustawy, okresy mogą ulec skróceniu.

Zarządca sukcesyjny jest najczęściej ustanawiany po śmierci przedsiębiorcy, co znacznie utrudnia i wydłuża przeniesienie na niego uprawnień. Aby ułatwić przeniesienie uprawnień i zachować ciągłość wykonywanej działalności, najlepiej powołać zarządcę sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, do ustanowienia zarządu sukcesyjnego wymagane jest:

- powołanie zarządcy sukcesyjnego,
- wyrażenie zgody osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji,
- dokonanie wpisu do CEIDG zarządcy sukcesyjnego.

Powołanie zarządcy sukcesyjnego oraz wyrażenie zgody osoby powołanej na zarządcę sukcesyjnego na pełnienie tej funkcji wymagają zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. **Zgodnie z art. 7 ust. 1 tej ustawy, zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy.**

Należy mieć również na uwadze, że wszelkie terminy określone w przepisach liczone są od dnia ustanowienia zarządcy sukcesyjnego, a nie od jego powołania.

Jeżeli po powołaniu zarządcy sukcesyjnego przedsiębiorca nie wpisze zarządcę sukcesyjnego do CEIDG, zgodnie z art. 10 ustawy, zarząd sukcesyjny może zostać ustanowiony wyłącznie w wyniku powołania zarządcy sukcesyjnego na podstawie art. 12 ustawy. Jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony z chwilą śmierci przedsiębiorcy, zgodnie z art. 12 ustawy, po śmierci przedsiębiorcy zarządcę sukcesyjnego może powołać:

- małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku, lub
- spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek albo
- spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek, albo zapisobierca windykacyjny, który przyjął zapis windykacyjny, jeżeli zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku.

Ustanowienie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy na podstawie art. 12 ustawy, poważnie wydłuża załatwienie formalności umożliwiających złożenie wniosku o przejęcie uprawnień po zmarłym. Dlatego, aby zachować ciągłość wykonywanej działalności, najlepiej powołać zarządcę sukcesyjnego za życia przedsiębiorcy.

SUKCESJA FIRMY TRANSPORTOWEJ.
Dlaczego jest to takie ważne?

Jak z art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy, w przypadku wpisania przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego do CEIDG, zarząd sukcesyjny zostaje ustanowiony z chwilą jego śmierci. Aby zarządca sukcesyjny mógł zachować ciągłość działalności transportowej powinien zostać powołany jeszcze za życia przedsiębiorcy, by możliwie wcześniej przygotować się do przejścia jego obowiązków.

Zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, musi **w terminie trzech miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego (śmierci przedsiębiorcy)** złożyć do organu, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem (zezwolenie i licencję), wniosek o potwierdzenie możliwości wykonywania przez zarządcę sukcesyjnego uprawnień przysługujących zmarłemu przedsiębiorcy.

Aby uzyskać zgodę organu na wykonywanie uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego, zarządca sukcesyjny spełnić musi warunki określone w art. 38 ust. 2 ustawy, w tym przedstawić organowi:

- oświadczenie osoby zarządzającej transportem,
- kopię certyfikatu kompetencji zawodowych,
- potwierdzenie posiadania odpowiedniej zdolności finansowej (zgodnie z art. 7 rozporządzenia (WE) nr 1071/2009)
- oświadczenie dotyczące bazy eksploatacyjnej,
- zaświadczenie o niekaralności osoby zarządzającej transportem,
- wykaz pojazdów

oraz oświadczyć, że przyjmuje wszystkie warunki zawarte w tej decyzji i zobowiązuje się do wykonania związanych z nią obowiązków.

Powołanie przez przedsiębiorcę zarządcy sukcesyjnego, który jest związany z firmą przedsiębiorcy i w tym czasie uzyska certyfikat kompetencji zawodowej, z całą pewnością usprawni proces przejścia uprawnień po jego śmierci. Tym bardziej, że zarządca sukcesyjny, który zazwyczaj jest spadkobiercą przedsiębiorcy, ma możliwość uzyskania zgody organu bez konieczności oczekiwania na sądowe

postanowienie stwierdzające nabycie spadku lub notarialne poświadczenia dziedziczenia.

W przypadku nie złożenia przez zarządcę sukcesyjnego wniosku o wykonywanie uprawnień zmarłego w terminie 3 miesięcy od dnia ustanowienia zarządu sukcesyjnego (śmierci przedsiębiorcy), wszelkie licencje związane z przedsiębiorstwem wygasną z upływem tego terminu.

Jeżeli zarządca sukcesyjny spełni obowiązki określone w art. 38 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, organ, który wydał decyzję związaną z przedsiębiorstwem, potwierdza możliwość wykonywania tej decyzji przez zarządcę sukcesyjnego.

Jeżeli nie nastąpiły przesłanki określone w art. 59 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, zarządca sukcesyjny może wykonywać uprawnienia wynikające z zezwolenia lub licencji zmarłego **przez okres 2 lat od śmierci przedsiębiorcy.**

PODSUMOWANIE

Jeżeli jesteś spadkobiercą i zamierzasz kontynuować rodzinny biznes po zmarłym przedsiębiorcy, MUSISZ spełnić kilka obowiązków.

Jeżeli nie zostałeś powołany na zarządcę sukcesyjnego:

- po śmierci przedsiębiorcy MUSISZ złożyć wniosek o stwierdzenie nabycia spadku (w sądzie lub u notariusza) i uzyskać sądowe postanowienie stwierdzające nabycie spadku lub notarialne poświadczenia dziedziczenia,
- w terminie **6 miesięcy** od jego śmierci MUSISZ złożyć wniosek do organu, który wydał zezwolenie i licencję o możliwość wykonywania przez Ciebie uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego przedsiębiorcy,
- do wniosku MUSISZ dołączyć dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, określone w odrębnych przepisach (wskazane w treści artykułu),

- MUSISZ uzyskać decyzję potwierdzającą możliwość wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego przedsiębiorcy,
- MOŻESZ kontynuować działalność zmarłego przedsiębiorcy **przez okres 18 miesięcy** od jego śmierci.

Jeżeli zostałeś powołany na zarządcę sukcesyjnego:

- w terminie **3 miesięcy** od śmierci przedsiębiorcy i ustanowienia zarządu sukcesyjnego, MUSISZ złożyć wniosek o możliwość wykonywania przez Ciebie uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego przedsiębiorcy,
- do wniosku MUSISZ dołączyć dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, określone w odrębnych przepisach (wskazane w treści artykułu),
- MUSISZ uzyskać decyzję potwierdzającą możliwość wykonywania uprawnień wynikających z zezwolenia lub licencji zmarłego przedsiębiorcy,

- jeżeli nie wystąpiły przesłanki określone w art. 59 ust. 1 pkt. 1-6 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, MOŻESZ kontynuować działalność zmarłego przedsiębiorcy, **nie dłużej jednak niż 2 lata** od jego śmierci.

Kluczowym dokumentem potwierdzającym możliwość wykonywania uprawnień zmarłego przedsiębiorcy przez zarządcę sukcesyjnego lub spadkobiercę jest decyzja organu administracji publicznej, który wydał zezwolenie lub licencję.

Powyższe opracowanie należy traktować jako poglądowe i wskazujące na możliwości przejęcia przez spadkobierców obowiązków po zmarłym przedsiębiorcy.

W przypadku konieczności zmierzenia się z wyzwaniem jakim jest kontynuacja działalności transportowej po śmierci właściciela, zalecam skontaktowanie się z prawnikiem specjalizującym się w prawie spadkowym i prawie regulującym kwestie związane z sukcesją przedsiębiorstw.

Jerzy Różyk

*ekspert ds. prawa przewozowego,
oceny ryzyka w transporcie
i ubezpieczeń transportowych*

*CDS Kancelaria Brokerska
www.cds-odszkodowania.info*

